

Хари Маркополос
Франк Кейси, Нийл Чело, Гаятри Качру и Майкъл Окрант

НИКОЙ НЕ МЕ ЧУ
ИСТИНСКИ ФИНАНСОВ ТРИЛЪР

София, 2014

Преводът е направен по изданието:

HARRY MARKOPOLOS
NO ONE WOULD LISTEN
A TRUE FINANCIAL THRILLER

JOHN WILEY & SONS, INC.

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното писмено съгласие на издателство „Изток-Запад“.

Copyright © 2010 by Fox Hounds, LLC. All rights reserved.

© Албена Черелова, превод, 2014

© Издателство „Изток-Запад“, 2014

ISBN 978-619-152-475-4

ХАРИ МАРКОПОЛОС

**НИКОЙ
НЕ МЕ ЧУ**

**ИСТИНСКИ
ФИНАНСОВ ТРИЛЪР**

Превод от английски

Алена Черелова

Редактор

Людмила Петрова

*Към всички жертви:
най-вече вие заслужавате
да научите истината*

Съдържание

Предговор	7
<i>Дейвид Айнхорн</i>	
Кой кой е	11
Въведение	17
Първа глава	
Червен фургон в снежно поле	21
Втора глава	
Игрален автомат, който бълва черешки	53
Трета глава	
Пропадане в Заешката дупка	87
Четвърта глава	
В търсене на повече Питърровци (за да плащат на Пол)	121
Пета глава	
Богинята на правосъдието е с превръзка на очите	153
Шеста глава	
Никой ли не иска „Пулицър“?	187
Седма глава	
Повече червени знамена, отколкото в Съветския съюз	219
Осма глава	
Да затвориш вратата на най-големия обор в историята на Уолстрийт	251

Девета глава	
Заобиколен от пуйки, да се извисиш като орел	289
Епилог	
Господин Уволнение отива във Вашингтон	323
Приложение А	
Мейдоф подлуди класациите, скептиците питат как (Майкъл Окрант)	349
Приложение Б	
Най-големият хедж фонд в света е пирамида; Изложение пред Комисията по ценни книжа и фондови борси относно „Мейдоф Инвестмънт Секюритис Ел Ел Си“, 22 декември 2005 г.	359
Приложение В	
Онлайн справочник на източниците за Класната стая и отвъд нея	395
Обяснителна бележка за източниците	396
За автора	397
Благодарности	399

Предговор

Хари Маркополос е герой. Не заради онова, което е искал да направи. Той не е поперчил на Бърни Мейдоф да създаде най-голямата пирамида на всички времена, нито е спасил парите на инвестиралите при него.

Онова, което направи, е така документално точно да опише тревогите си, че когато пирамидата на Мейдоф най-после се срина под собствената си тежест, Комисията по ценни книжа и фондови борси, която отговаря за прекратяването на злоупотребите и защитата на инвеститорите, не можа да прибегне към защитната тактика на щрауса.

Схемите тип Понци съществуват в стабилно неравновесие. Това означава, че макар да не могат да постигнат успех, могат да просъществуват неопределено дълго, преди да се разпаднат. Простият факт, че нещо съществува продължително време, далеч не означава, че то е законно. Историята на Мейдоф показва, че въпреки предупредителните сигнали инвеститорите са привлечени от ситуации, които са прекалено хубави, за да бъдат истина. Дали и доколко отчетите на Мейдоф са статистически различни от тези на „Дженеръл Електрик“ за 100 последователни тримесечия растеж на печалбите или от отчетите на „Сиско“ за 13 тримесечия, надхвърлящи предвижданията на аналитиците точно с едно пени на акция за периода от 1998 до 2001 г.? Отчетите на Мейдоф са напълно неправдоподобни и това повдига въпроса какво в тях не е наред. Дали ще определим като недопустими само схемите на Понци, или ще вземем мерки и по отношение на не толкова явните манипулативни схеми?

Веднъж изрично посочих на един аналитик от Уолстрийт, че една компания фалшифицира счетоводните си документи. Той ми

отговори, че още по-горещо ще препоръчва на клиентите си да купуват нейните акции, защото такава компания никога не би разочаровала когото и да било на Уолстрийт.

Години наред гледах и от опит научавах как Комисията по ценни книжа и фондови борси покровителства крупните нарушители на закона, харчещи не по предназначение парите на инвеститорите, чиито интереси тази комисия би трябвало да защитава.

Тя действа много твърдо и обикновено по подходящия начин по отношение на дребните мошеници, подстрекателите, търгуващите с вътрешна информация и да – с хедж фондовете. Но когато става дума за големите корпорации и институциите на Уолстрийт Комисията ги гали с перце, налага им незначителни глоби, които не стряскат никого, и набляга на несъществени неща като воденето на документацията, подминавайки онова, което е истински важно – маменето на инвеститорите.

Бърни Мейдоф е въплъщение на този проблем. Когато е упражнявал законна дейност, Мейдоф е бил голям брокер-дилър и бивш председател на НАСДАК¹. Не е известен като финансов, какво остава за хедж фонд мениджър, защото никога не е бил нито едното, нито другото. След като схемата му се срива и Бърни придобива славата на професионален престъпник, той е преименуван в ръководител на хедж фонд, макар и до ден днешен неговият така наречен хедж фонд да е единственият, за който някога съм чувал да не взема нито комисиони за предоставените услуги, нито обвързана с представянето поощрителна мениджърска такса. Съмнявам се, че щеше толкова дълго да разиграва Комисията по ценни книжа и фондови борси, ако беше известен като хедж фонд мениджър, тъй като в такъв случай тя щеше да е нащрек и да го хване.

Уорън Бъфет казва: „Когато приливът се оттегли, се вижда кой плува гол.“ Финансовата криза от 2008 г. показва, че много хора, включително и Мейдоф, не са тези, за които се представят. Сми-

¹ НАСДАК е система за автоматизирани котировки на Национална асоциация на дилърите на ценни книжа в САЩ; по своята същност е извънборсов пазар за търговия с ценни книжа. (Бележките под линия с изключение на изрично отбелязаните са на преводача.)

сълт на ефективния контрол е да спрем онези, които плуват голи – още преди приливът да се е отдръпнал.

По-нататък ще видите, че Комисията по ценни книжа и фондови борси е предприела стъпки към реформи и Хари Маркополос е оптимист, че работата ѝ ще се подобри. Аз ще се въздържа от коментар до момента, когато Комисията започне да се занимава със случаи срещу големите корпорации, преди същите тези корпорации да са банкрутирали (да се намеси преди парите да бъдат изгубени) и против съмнителните институции на Уолстрийт.

Положителната страна в краха на Мейдоф – ако въобще може да се говори за нещо положително – е, че поне веднъж Комисията бе разобличена. Хари Маркополос заслужава нашата благодарност заради приноса си това да се случи.

*Дейвид Айнхорн
декември 2009 г.*

Кой кой е

Разследващ екип и съветници

Франк Кейси

Нийл Чело, сертифициран финансов анализатор, дипломиран анализатор по алтернативни инвестиции, мениджър по финансовия риск

Гаятри Качру, личен адвокат

Хари Маркополос, сертифициран финансов анализатор, сертифициран следовател на злоупотреби

Фил Майкъл, адвокат на информаторите

Майкъл Окрант

Мейдоф и съветници

Никол Ди Белло, адвокат на Мейдоф

Бърнард Мейдоф, основател на „Мейдоф Инвестмънтс Секюритис Ел Ел Си“

Айра Лий Соркин, адвокат на Мейдоф

Захранващи фондове на Уолстрийт

„Аксес Интърнашънъл Адвайзърс енд Маркетърс“

Франсоа дьо Фланяк, маркетинг

Патрик Лите, основател

Принц Михаил от Югославия, маркетинг

Тим Нгъ, младши съдружник и съпруг на Деби Хутман

Рене Тиери Магон дьо ла Велюше, главен изпълнителен директор

„Феърфийлд Грийнуич Груп“

Дъглас Райд, управител

Амит Виявергия, главен директор по риска

Финансови гении и ерудити от Уолстрийт

Дан ди Бартоломео, основател на „Нортфийлд Информейшън Сървисис“

Джеф Фриц, „Оксфорд Трейдинг Асошиейтис“

Леон Грос, мениджър на отдела за проучване на финансовите деривати в „Ситигруп“

Андре Мета, сертифициран финансов анализатор, суперспециалист по количествен анализ и директор на „Алтернатив Инвестмънтс“ към „Кеймбридж Асошиейтис“

Чък Вернер, математически гений от Масачусетския технологичен институт

Приятели и колеги на Маркополос

Хари Бейтс, сержант от полицейския участък в Уитман, Масачусетс

Пат Бърнс, директор по комуникациите в „Данъкоплатци срещу злоупотребите“ (организацията на информаторите)

Бойд Кук, генерал-майор от Националната гвардия, фермер млекопроизводител от Мериленд

Джордж Дево, сертифициран финансов анализатор, директор по инвестициите в „Рампарт Инвестмънт Мениджмънт Къмпани“

Илейн Дросос и семейството ѝ, собственици на кафене „Винъс“ в Уитман, Масачусетс

Дейв Фрейли, съдружник в „Рампарт Инвестмънт Мениджмънт Къмпани“

Скот Францблау, директор на „Бенчмарк Плюс“

Бъд Хеслит, сертифициран финансов анализатор, директор по опционните стратегии в „Милър Табак Секюритис“

Дейв Хенри, сертифициран финансов анализатор, директор по инвестициите в „Ди Кей Ейч Инвестмънтс“ в Бостън, Масачусетс

Чък Хил, сертифициран финансов анализатор, наследник на Маркополос като президент на Бостънското дружество на финансовите анализатори

Даниел Е. Холанд III, директор на „Голдман Сакс“ в Бостън
Деби Хутман, „Дариън Кепитъл Мениджмънт“
Грег Хърб, „Дариън Кепитъл Мениджмънт“
Луи Маркополос, по-малък брат на Хари
Мат Морган, вицепрезидент по маркетинга на Чикагската фондова
борса
Питър Скенъл, служител в „Пътнам Инвестмънтс Куинси“, подал жалба
в Комисията по ценни книжа и фондови борси
Руди Шадт, докторска степен, директор по управление на риска, фондове
„Опенхаймер“
Даян Шулман, следовател на злоупотреби по Акта за фалшиви искиове
Джеб Уайт, президент на „Данъкоплатци срещу злоупотребите“
Бърт Уиник, старши съдружник в „Маккартър енд Инглиш“ в Бостън
Бил Зукър, адвокат, „Маккартър енд Инглиш“

Журналисти

Ерин Арвълдунд, репортерка на списание „Барънс“
Ройбен Хейман-Кантор, „60 Минитс“
Анди Корт, „60 Минитс“
Джон Уилки-Първата страница, репортер на „Уолстрийт Джърнъл“
Грег Зукърман, репортер на „Уолстрийт Джърнъл“

Правителствени служители

Комисия по ценни книжа и фондови борси

Дейвид Бекер, главен съветник
Стив Коен, адвокат
Кристофър Кокс, бивш председател
Дейвид Фийлдър, асистент на главния инспектор
Ноел Франджипейн, заместник-главен инспектор
Робърт Кузами, настоящ директор по правоприлагане
Дейвид Коц, главен инспектор
Лори Ричардс, бивш директор на Дирекция за жалби, инспекции и
разследвания
Мери Шапиро, настоящ председател
Джонатан Сокобин, заместник-директор на Дирекция за икономически
анализ и директор по управление на риска

Хайди Страйбер, старши адвокат
Линда Томсън, бивш директор по правоприлагане
Андрю Волмър, бивш главен адвокат
Джон Уолш, главен адвокат, Дирекция за жалби, инспекции и разследвания
Крис Уилсън, старши адвокат
Дейвид Уидърспун, старши адвокат

Регионален офис – Бостън

Джим Ейдълман, бивш старши адвокат по правоприлагане
Дейвид Бергер, бивш регионален директор по правоприлагане за Нова Англия на мястото на Грант Уорд, настоящ регионален администратор
Майкъл Гарити, асистент на регионалния директор
Едуард Маниън, старши счетоводител
Хуан Марселино, бивш регионален администратор
Джоузеф Мик, асистент на регионалния директор
Уолтър Рикарди, бивш регионален администратор
Грант Уорд, бивш регионален директор по правоприлагане за Нова Англия

Североизточен регионален офис – Ню Йорк

Дориа Бакенхаймър, помощник-директор по правоприлагане
Мегън Чън, директор на клона
Питър Ламур
Симона Съх, адвокат по правоприлагане

Сенат

Джеф Мъркли (Демократическа партия, Орегон)
Чък Шъмър (Демократическа партия, Ню Йорк)

Камара на представителите

Гари Акерман (Демократическа партия, Ню Йорк)
Шели Капито (Републиканска партия, Западна Вирджиния)
Джо Донъли (Демократическа партия, Индиана)

Барни Франк (Демократическа партия, Масачусетс), председател на Комитета за финансови услуги в Камарата на представителите

Скот Гарет (Републиканска партия, Ню Джързи), член на Подкомитета за капиталовите пазари в Камарата на представителите

Ал Грийн (Демократическа партия, Тексас)

Пол Канжорски (Демократическа партия, Пенсилвания), председател на Подкомитета за капиталовите пазари в Камарата на представителите

Керълайн Малоуни (Демократическа партия, Ню Йорк)

Джеймс Сигъл, адвокат за специални поръчения към Комитета за финансови услуги в Камарата на представителите

Брад Шърман (Демократическа партия, Калифорния)

Други

Андрю Куомо, настоящ главен прокурор на щата Ню Йорк

Уилям Галвин, федерален секретар на щата Масачусетс

Елиът Спицър, бивш главен прокурор на щата Ню Йорк

Катлийн Тийхан (Демократическа партия, Плимут), бивша представителка от района на Маркополос в местната Камара на представителите за щата Масачусетс

Въведение

В дъждовния следобед на 17 юни 2009 г. Дейвид Коц търпеливо сядва в малката стая със зарешетен прозорец в „Метрополитън Кърекшън Сентър“, затвор в долен Манхатън, в очакване на интервю с Бърнард Мейдоф – мозъкът на най-мощното финансово престъпление в историята. Коц, главен инспектор в Комисията по ценни книжа и фондови борси¹, разследва тоталния провал на агенцията си да разобличи приложената от Мейдоф схема на Понци² в размер на 65 млрд. долара, и то след като за девет години пет пъти съм ги предупреждавал и съм им представял документи.

Коц и заместничката му Ноел Франджипейн се настаняват срещу празен стол, от другата страна на който сядат адвокатите на Мейдоф – Айра Лий Соркин и Никол Ди Белло. Най-после Мейдоф е доведен в стаята от надзирател, който внимателно отключва

¹ SEC (Securities and Exchange Commission) – Комисия по ценни книжа и фондови борси, правителствена агенция в САЩ, главен орган за надзор и регулиране на американския пазар за ценни книжа. Създадена през 1934 г.

² Схемата на Понци е кръстена на Карло (Чарлс) Понци, чиновник в Бостън, който прилага подобна на пирамида система, за да измами инвеститорите. През 1919 г. той създава фирма с име „Секюритис Екскейндж Къмпъни“ с филиали в Бостън и Ню Йорк. Компанията събира парите на доверчивите американци, на които обещава, че ще получат 50% печалба за 45 дни и 100% за 90 дни от покупко-продажба на международни пощенски купони и разлики от обменните курсове на различните валути. Първите вложители действително получават дивиденди, но естествено за сметка на парите на следващите, а Понци бързо става милионер. Любопитно е, че за да рекламира своята измама, Понци пръв използва термини като „глобален валутен арбитраж“ и „високодоходни инвестиционни програми“. Вж. <http://www.finance-assets.com>. – Б.а.

и сваля бележниците му. Някога Бърни Мейдоф бе кралят на финансовата индустрия, високоуважаваният съосновател и бивш председател на НАСДАК, собственик на една от най-успешните брокерски къщи на Уолстрийт и известен нюйоркски филантроп. Сега той сяда между безупречно облечените си адвокати, пременен в яркочервен затворнически гащеризон, който се откроява на фона на мрачните сиви стени на помещението.

Мейдоф се е съгласил на това интервю единствено с уговорката, че то няма да бъде записвано или стенографирано. Коц започва, като му обяснява, че законът го задължава да каже истината. Фактът, че след седмица ще да го осъдят, може би е повлиял на решението му да разговаря открито с Коц. Или пък просто егото му отчаяно се стреми към внимание. Кой би могъл да знае, щом се отнася до мотивите зад действията на Мейдоф? Те са загадка дори и днес.

По-късно Коц ми разказа, че Мейдоф бил извънредно учтив и словоохотлив.

– Притеснявахме се, че ще отговори на въпросите ни с една-две думи, че няма да ни даде достатъчно информация, или пък адвокатите му ще го прекъсват всеки път, щом се опита да каже нещо, но не стана така. Той отговори изчерпателно на всички наши въпроси и сякаш не скри нищо.

В продължение на три часа Коц и Франджипейн си водят изчерпателни, почти дословни бележки, докато Мейдоф за пръв път разкрива цялата история за схемата на Понци. Той твърди, че всичко започнало почти случайно и много се учудил, че не бил разкрит от Комисията по ценни книжа и фондови борси. Извънредно критичен е към тази агенция, нарича следователите ѝ идиоти, задници и самохваляковци. Коц забелязва колко често Мейдоф се хвали с връзките си във финансовия сектор.

– Твърдеше, че познава голям брой важни особи – „познавам този“, „бяхме добри приятели“ с онзи“, „с еди-кого си се познаваме много добре“, а „с него си имахме много специална връзка“.

Но когато по средата на интервюто Коц го пита за мен, отношението му се променя.

– Нека ви попитам – казва Коц, прелиствайки бележника си. – Какво знаете за Хари Маркополос?

Мейдоф веднага маха с ръка презрително, наежва се и казва на Коц, че не съм нищо особено.

– Това момче предизвика целия този шум, привлече вниманието. Мисли се за някакъв пророк. Повярвайте ми, всичко е въздух под налягане. Знаете ли, той наистина стана за посмешище в бранша.

Мейдоф продължава с обяснението, че съм „човек, който завижда“ на неговия бизнес успех. Докато го слуша, Коц започва да осъзнава, че Мейдоф ме смята за съперник и е раздразнен от факта, че получавам вниманието, което по право се полага на него и което няма да позволи да му се изплъзне. По-нататък в интервюто той защитава инвестиционната си стратегия, която аз преди това съм разобличил, като казва на Коц:

– Всичко, което трябва да правиш, е да се вгледаш с какви хора си имаш работа. Знаех, че това е надеждна стратегия. Те бяха наясно, че стратегията ми е изпълнима. Знаеха много повече от този Хари.

Не, не са знаели. Те просто са мислели за парите. Не са могли да проникнат отвъд опасния чар на един човек, който ме нарича „посмешище“.

Нека първо ви кажа, че не чувствам гордост, задето се смях последен. Аз съм Хари Маркополос, а това е равносметката от първия ми случай като информатор на Комисията за ценни книжа и фондови борси.

Как станах информатор? Всичко започна през 1999 г., когато приятелят ми Франк Кейси за пръв път насочи вниманието ми към Мейдоф. Бях обсебен от финансовия успех на този гуру на Уолстрийт и трябваше да науча повече. Опитах, но не успях да постигна неговите резултати. По-късно стигнах до заключението, че е невъзможно. Един предупредителен сигнал водеше след себе си друг, докато накрая просто се натрупаха толкова много, че нямаше как да ги пренебрегна.

През май 2000 г. предоставих всичко, което знаех, на Комисията по ценни книжа и фондови борси. Пет пъти ги алармирах за тревогите си и никой не ме чу, докато не стана прекалено късно. Бях информаторът, опълчил се срещу един от най-могъщите мъже

на Уолстрийт и на някои етапи от това кошмарно начинание имах опасения както за собствената си сигурност, така и за тази на семейството ми. Бях убеден, че престъплението, което този човек извършва, ще се окаже най-лошото в историята на финансовите пазари. Десет години по-късно Мейдоф вече е зад решетките и всички знаем защо.

Моят екип, който стана известен с формулировката „следователски“, се състоеше от четирима души, почтени и споделящи убеждението, че добрата етика изисква да се действа. Ние четиримата бяхме последната и – за жалост – единствената функционираща линия на защита, застанала между Мейдоф с неговата глобална организация от засмукващи фондове и техните жертви. Усилено са опитвахме да спрем това, тъй като знаехме, че е нередно. В резултат на нашата работа Комисията по ценни книжа и фондови борси – ако все пак продължи да съществува – ще се превърне в една съвсем различна агенция, а начинът, по който поддържа и регулираме финансовите си пазари, коренно ще се промени.

Да започнем нашата история.

Първа глава.

Червен фургон в снежно поле

В утрото на 11 декември 2008 г. по време на полет на „Блу Джет“ от Ню Йорк за Лос Анджелис един нюйоркски брокер на недвижими имоти гледа Си Ен Би Си¹ на малкото телевизорче на седалката пред него. На информационната лента в долната част на екрана се завърта вестта, че Бърнард Мейдоф, легендарна фигура на Уолстрийт и бивш председател на НАСДАК, е бил арестуван за организирането на най-голямата схема на Понци в историята. Няколко секунди брокерът остава безмълвен, осмисляйки новината. Просто не може да е истина, но съобщението се завърта на екрана отново и той се обръща към съпругата си с думите, че сигурно няма да повярва на това, което ще ѝ каже: Бърни Мейдоф се е оказал мошеник и милионите долари, които са вложили при него, са изгубени. Прав е. Тя не му вярва и прогонва тази мисъл.

– Не е възможно – казва му и се връща към списанието, което чете.

Зашеметеният брокер става и тръгва към задната част на самолета, където стюардесите са се събрали в сервизното помещение.

– Извинете – учтиво казва той – възнамерявам да сляза. Бихте ли ми отворили вратата? Не се тревожете, нямам нужда от парашут.

* * *

В 5:15 ЧАСА ПРЕЗ ОНЗИ декемврийски следобед бях в местния салон по бойни изкуства на едно малко градче в Нова Англия и наблюдавах петгодишните си близнаци, които се опитваха да усъвър-

¹ CNBC е американски телевизионен бизнес канал.

шенстват основните движения в карате. Денят бе мрачен. Почти непрестанно валеше дъжд, задаваше се буря. Видях, че има няколко известия на гласовата поща на мобилния ми телефон. „Интересно“, помислих си, не го бях усетил да вибрира. Отидох до фоайето да прослушам съобщенията. Първото беше от Дейв Хенри, мой много добър приятел, който оперираше със значителни суми пари в качеството си на директор по инвестициите в „Ди Кей Ейч Инвестмънтс“ в Бостън.

– Хари – гласеше съобщението, – Мейдоф е във федералния затвор за организиране на пирамида тип Понци. Арестували са го в Ню Йорк. Обади ми се.

Сърцето ми заби лудо. Второто съобщение също бе от близък приятел – Андре Мета, финансов анализатор и изпълнителен директор по алтернативни инвестиции в „Кеймбридж Асошиейтс“, съветник по дарения и пенсионни финансови планове. Усетих вълнението в гласа му, когато изрече:

– Ти беше прав. Зашеметяваща новина. Мейдоф е арестуван. Изглежда е организирал огромна пирамида на Понци. Всичко е качено на сайта на „Блумбърг“¹. Обади ми се, ще ти го прочета. Поздравления.

Бях слисан. От години живеех под смъртна заплаха, ужасен, че с преследването на Мейдоф излагам себе си и семейството си на риск. Залогът беше за милиарди долари, някои от които явно принадлежаха на руската мафия и на наркокартелите – хора, които биха убили, за да защитят инвестициите си. Знаех и за Питър Скенъл, информатор от Бостън, който бе пребит с тухла почти до смърт само защото бе изразил подозрението си за маркет тайминг² машинация за милиони долари. Не палех колата си, преди да съм проверил за бомба под шасито и калниците. Нощем избягвах неосветени места и заспивах, сложил наблизко зареден пистолет; и ето

¹ „Bloomberg“ е частна корпоративна медия, специализирана в представянето на водещите финансови новини.

² Маркет тайминг – метод за извършване на борсови операции, основан на предвиждане на движението на цените в посока нагоре или надолу и приблизително времето, когато това ще се случи.

че внезапно, мигновено и неочаквано всичко свърши. Най-после свърши. Бях хванали Мейдоф. Вдигнах високо юмрук и изкрещях: „Да!“ Семейството ми беше спасено. После рухнах върху дървения парапет. Трябваше да го сграбча, за да не падна. Едва дишах. Бях тотално изцеден откъм енергия – и то за време, по-кратко от щракване с пръсти.

Първото, което ми се прииска да направя, бе да отговоря на обажданията. Трябваше да знам всяка подробност. Но едва когато се опитах да набера цифрите разбрах колко зле трепери ръката ми. Обадох се на Дейви и той ми разказа, че медията съобщила как Бърни Мейдоф признал пред двамата си сина, че инвестиционната им фирма за милиарди долари е пълна измама. Казал им, че няма инвестиции и никога не ги е имало, а вместо това повече от две десетилетия е управлявал най-голямата пирамида на Понци в историята. Синовете му веднага се обадили във ФБР. Рано тази сутрин агентите отишли в апартамента на Мейдоф и го арестували. Извели го в белезници. Изглежда, били изгубени милиарди долари на хиляди хора.

Малко по-рано, точно преди това да се случи, бях предупредил правителството на САЩ за около 55 млрд. долара. Докато стоях в преддверието на салона по бойни изкуства, чувството ми за освобождение бе изместено от нова тревога. Камарите документи, които имах, щяха да съсипят репутации, да сложат край на кариери и дори да свалят цялата Комисия по ценни книжа и фондови борси – правителствените копои на Уолстрийт. Но само ако правителството не успееше да се добере до тези документи, преди да съм успял да ги публикувам. Грабнах хлапетата и подкарах към къщи.

Името ми е Хари Маркополос. Гръцко е. Аз съм дипломиран финансов анализатор и сертифициран следовател на злоупотреби, което ме кара да се чувствам горд гръцки отличник. А тази книга е изчерпателен разказ за това как екипът ми не успя да спре най-голямото финансово престъпление в историята: пирамидата на Бърни Мейдоф. Девет години тайно бях работил с трима високомотивирани мъже на различни позиции във финансовата индустрия, за да привлече вниманието на Комисията по ценни книжа и фондови борси към злоупотребите на Мейдоф. Бяхме вложили в това без-

брой часове, бяхме рискували животите си, но не спасихме никого – макар че след рухването на Мейдоф все пак щяхме да успеем да разобличим Комисията по ценни книжа и фондови борси като един от най-некомпетентните национални финансови регулатори.

Всички знаеха например, че Мейдоф ръководи законния си брокерско-дилърски бизнес от 18-и и 19-и етаж на „Липстик Билдинг“ в Източен Ню Йорк, но почти никой не знаеше, че компанията за управление на парите му, пирамидата, се помещаваше на 17-и етаж в същата тази сграда. Месеци след провала на Мейдоф ФБР разкриха на екипа ми, че на основание на представените през 2005 г. от нас доказателства за ръководената от него пирамида тип Понци Комисията по ценни книжа и фондови борси най-после е започнала разследване, но за две години проучвания никой от некадърния им следователски екип „никога дори не си бил представял, че има 17-и етаж“. Бях им дал всички доказателства, от които имаха нужда, за да го заковат, а те не успяха да открият цял етаж. Вместо това издадоха три акта за дребни нарушения на брокерско-дилърската му фирма. Този факт разкрива колко ниско е паднала летвата, която поне другите правителствени институции биха могли да прескочат. За жалост, всички наши национални финансови регулатори – Федералният резерв, Федералната корпорация за застраховка на депозитите, Службата за контрол на валутата и Службата за надзор на спестяванията – са първи по некомпетентност и последни по ефективност по отношение на компаниите, които би трябвало да контролират.

По-късно щях да свидетелствам пред Конгреса, че „Комисията по ценни книжа и фондови борси реве като мишка и хапе като бълха“. Сега, като знам колко много сме научили оттогава насам аз и целият ми екип, си давам сметка, че това е неточно – бил съм прекалено снизходителен. Животът на десетки хиляди души се промени завинаги заради провала на Комисията. Безброй хора, които разчитаха на агенцията за обещаната закрила, изгубиха повече, отколкото някога ще им бъде възстановено. Някои изгубиха всичко, което имаха. Всъщност дори не се налагаше Комисията да провежда задълбочено разследване. Моят екип им бе дал всичко, което им трябваше. Разполагайки с предоставените от нас материали,

на разследващите щеше да им отнеме време колкото да зададат на Мейдоф три въпроса, за да разкрият измамната схема и да прекратят дейността му. Разрастването на пирамидата му Понци се дължи единствено на преднамереното пренебрегване на разследването от страна на Комисията.

ТОВА НЕ БЕШЕ ПЪРВОТО МИ разследване за измама. Първото ми разследване бе свързано с кражба на риба и имаше много по-задоволителен край. По онова време баща ми и двамата ми чичовци имаха верига от дванадесет ресторанта за риба и пържени картофи „Артър Тийчърс“ в Мериленд и Делауеър и аз станах техен помощник-ревизор, за което се изискваше основно да си добър счетоводител. По-късно станах управител на четирите ресторанта в окръг Балтимор. Когато притежаваш верига от ресторанти, научаваш за дребните кражби много повече, отколкото ти се иска да знаеш. Имахме един управител, който използваше ресторанта като база за основната си доходоносна дейност – продажба на дрога през драйв-прозорчето. Клиентите поръчваха при него, след което откриваха в пликовете си нещо доста по-различно от риба и пържени картофи. Имахме и друг управител, за когото знаехме, че краде от ресторанта, но не можехме да разберем как го прави. Накрая чичо ми паркира колата си на паркинга на „Интърнашънъл Хаус ъф Пенкейкс“ край магистралата и го проследи с бинокъл. Откри, че когато касиерката е в почивка управителят просто донася от колата си друг касов апарат и в продължение на час продаваше за себе си. Въртеше добър бизнес, но, за негово съжаление – точно моят семеен бизнес.

Членовете на семейството бяха малко на брой и за да ликвидираме измамните, се наложи да разчитаме на професионално ръководство, както и да използваме най-добрите компютри по онова време, за да контролираме наличните стоки. Имахме правила за съставките, които се използваха във всяка поръчка: количествата риба, пиле, скариди и миди. Контролираше се размерът на всяка порция. В ресторантите се научих на отчетност. Непрекъснато държахме сметка за връзката складови наличности–продажби и така успяхме да разберем откъде идва дефицитът. Целта ни беше отпадъците да са 3%. Искахме известно количество отпадъци и остатъци от храна,

защото ако в края на вечерта ги няма, това означава, че си сервирал на клиентите студена риба или развалени скариди, които са били върнати. Твърде малкото отпадъци означават, че не си предложил качествен продукт; твърде многото – че се краде.

Щом открих повече от 5% отпадъци в моя район, започнах да се вглеждам в цифрите. Те показваха, че някой се изплъзва като риба в едно от заведенията ни за риба и картопки. Високо ценя математиката и знаех, че отговорът е пред мен, само трябваше да съм достатъчно умен да го открия. Обичам да наблюдавам танца на числата, той ми носи удовлетворение. Невинаги съм се чувствал така. В седми и осми клас куцах по математика и имах нужда от наставник, който да ме преведе през дебрите на алгебрата. В гимназията изпъквах по математика и се радвах на това. В колежа изучавах финанси и имах ужасни учители по диференциално смятане. Бяха с докторска степен, но не знаеха как да преподават. Не ги разбирах и три пъти се провалих на изпита по предмета им. Накрая наех един студент, който учеше за докторска степен по физика, да ми дава уроци и в крайна сметка се научих да решавам диференциални уравнения. Оказа се, че съм роден за математик. Всъщност нещо повече. Аз съм „количественик“, което е жаргон за количествен анализатор. В основни линии това означава, че говоря езика на числата. Те могат да ми разкажат цялата история. В тях откривам красота, хумор, понякога и трагедия. Нийл Чело, човек от екипа ми за разобличаване на Мейдоф и мой близък приятел, описва количествените анализатори като хора, които представят нещата под формата на числа. Той казва, че се вглеждаме в числата и виждаме връзки, за които другите хора дори не си и представят, че съществуват, а след това откриваме значението им по уникален начин.

Много от приятелите ми са анализатори. И Нийл е такъв. Той може да бъде обсебен не само от баланса на месечното си банково извлечение, но дори и от бележките си за заплащане с кредитна карта – и то до последното пени. Анализаторите са перфекционисти и се гордеят с това.

Гледах на числата по начин, по който другите хора четат книги. Ясно е например, че компютрите са много бързи в решаването на математически задачи и пресмятането на стойностите на произ-

водни, но дори и днес има изчисления, които са толкова математически сложни, че дори и компютърът може да зацikli на тях. Понякога възниква ситуация, в която втора производна, ще я наречем гама, изразява степента на промяна на първата производна, нека я наречем делта. Не се опитвайте да разберете това изчисление, освен ако не смятате да търгувате с акции. Никога няма да ви се наложи да знаете как се прави и няма да се явявате на изпит. Със сигурност не ви се налага да го знаете, за да разберете как Бърни Мейдоф успешно е ръководил световната си пирамида на Понци в продължение на десетилетия. Измамната схема на Бърни съвсем не бе толкова сложна. В подобни ситуации цените могат да скочат буквално до безкрайност. Компютър не може да влезе достатъчно бързо в дирите на тази промяна – но аз мога. След няколко години работа във финансовата индустрия можех да пресмятам цените по-бързо от компютър. Общо взето по няколко пъти всяка година ми се случваше да се откажа от компютъра, да проследя цените на борсата или на пазара и само за няколко секунди да пресметна цените на собствените си акции. В една от онези ситуации способността ми да пресмятам бързо и точно не само спаси инвестициите ни, но ни позволи и да направим доста пари. Всъщност благодарение на тази комбинация от опит и способности разбрах почти веднага след като погледнах статистическите данни на Мейдоф, че обещанията му са неизпълними.

Способността да разбирам числата ми позволи да хвана крадеца в моето заведение. Започнах със седмица–две проследяване на запасите при всяка смяна, благодарение на което открих смените, в които работеха крадците. Това ми даде възможност да идентифицирам заподозрените. Накрая разбрах, че от тях само един човек работеше във всички набелязани смени. Веднъж открил крадеца, много внимавах да не го хвана. Той слагаше храна в една пазарска чанта и я занасяше в колата си. Ако го бях хванал на място, щеше да се наложи да го уволня, което би означавало да изплащам обезщетение за безработица. Паричните загуби бяха прекалено малки, за да се ангажирам със законово преследване, но значителни за моя бизнес. Така вместо да го уволня, не казах нищо. С течение на времето съкратих работните му часове, докато накрая изкарваше само

една смяна в седмицата – недостатъчно, за да оцелее – и напусна сам.

Бърни Мейдоф бе много по-голяма риба, но интересното е, че не беше по-труден за хващане.

В действителност една друга измама ме доведе за пръв път във финансовата индустрия. Предишният banker на баща ми, човекът, който въведе семейството в бързото хранене, работеше като регистриран търговски представител за фирма на име „Ярдли Файненшъл Сървисис“, която беше затворена, след като генералният им директор бе хванат да търгува с фалшиви акции на „Лондон Голд“. Бившият banker се присъедини към няколко други бивши служители на „Ярдли“ и отвори „Мейкфийлд Секюритис“. Баща ми купи 25% от фирмата и през 1987 г. започна работа там.

Първоначално осчетоводявах бензина и газта на партньорите, попълвах описи за амортизация, уреждах бизнес споразумения – почти цялата основна и често много отегчителна работа. Вероятно ми плащаха по-малко за работата, която вършех, но когато работиш за семейството си, се очаква да е така. Вижте двамата сина на Бърни Мейдоф. Баща им ръководеше най-успешната измамна схема в историята, но не им е позволил да участват – поне според него.

Първият ми ден като лицензиран брокер бе 19 октомври 1987 г. Помня го добре, защото на този ден капиталовият пазар се срива. „Мейкфийлд“ играеше на извънборсовия пазар и търгуваше между 12 и 25 вида акции. Разчитахме на терминали „Харис“. Наричах ги „немите“ терминали, защото не регистрираха автоматично промените на цените, а просто показваха котировката в момента, в който посочиш акцията. Те обаче показваха кой наддава и търси акции на различни цени. В онази сутрин отидох на работа готов да започна кариерата си на брокер, а вместо това се озовах в пълен хаос.

Имахме само четири телефона. Те започнаха да звънят в 9 часа сутринта и не спряха. Нито за секунда. Усещах, че става нещо необичайно, но не бях в търговията достатъчно дълго, за да разбера, че е безпрецедентно. Знаех обаче, че не е добро. В онзи ден бяхме една от малкото компании, които купуваха, защото имахме отворени къси позиции. Залогът беше, че цените ще тръгнат надолу, и трябваше да покрием позициите си. През повечето време въобще

не знаехме как се движат пазарните стойности – компютрите ни не можеха да проследят спадането на цените. Информацията от Нюйоркската фондова борса се бавеше с около три часа и в 1 часа на обяд ние все още получавахме информацията за сделките от 10 сутринта.

Цял ден нямаше миг спокойствие. Всички в офиса бяха крайно шокирани. С всяка следваща стъпка се търгуваше на все по-ниски нива. Бях обучен, но не се чувствах готов да бъда хвърлен в битката, а и бях толкова млад, че със сигурност нямаха намерение да ми окажат доверие. Прекарах целия ден в изпълняване на поръчки и уреждане на служебни разговори, за да могат нашите трейдъри да контактуват по-ефективно за поръчките. Знаехме, че пазарът се срива, но нямаше достатъчно информация, за да разберем колко е зле. Краят на деня бе най-грозното затваряне, което някой някога би искал да види. През по-голямата част от нощта работехме, за да проследим сделките, опитвайки се да разберем къде сме. Пазарът се беше сринал с почти 23%.

Толкова за първия ми ден като лицензиран брокер.

Онова, което ме шокира от самото начало на кариерата ми, бе нивото на корупцията, която просто се оказа общоприетият начин за правене на бизнес. Бърни Мейдоф не е никакво изключение; той е продължение на безскрупулността, която бе широко разпространена още в деня, в който започнах. Това не е обвинение към цялата индустрия. Болшинството хора, които срещнах в този бранш, бяха честни и етични; но в бизнес, където парите са показател за резултатност, се толерира определено ниво на нечестност, и аз много бързо се освободих от илюзиите си. Научих, че индустрията се основава на връзката хищник–плячка. Уравнението беше просто: ако не си хищникът, значи си плячката. Франк Кейси, който откри Мейдоф за нашия екип, се изказа, че онези типове от Уолстрийт, за които пачката в собствена полза е далеч по-важна от интересите на клиентите им, „предизвикват всеобщото отвращение към финансовата индустрия“. Не знам какво не е наред във възпитанието ми, но с брат ми бяхме научени, че няма такова нещо като „малки пропуски“ в етиката. Или си честен, или не си. Не е възможно да си честен само донякъде. Научих го в „Катедрал Преп“ в Ери, Пенсилвания –

католическо училище с едно много стриктно правило, което всеки учител спазваше: щом веднъж те е нокаутирал, спира да те бие.

Аз бях от учениците, които се държаха много добре, и бях бит до безсъзнание само веднъж. В началото на годината трябваше да занесем по два сапуна, за да бъдат използвани под душовете след пребиваването ни във физкултурния салон. Занесох два сапуна „Пет Дог Соуп“¹, които правят козината блестяща, чиста и я пазят от кърлежи. На опаковката имаше красива картинка с шотландски териер, която показах на съучениците си. Беше грешка. Учителят ни викаше един по един да пуснем сапуните си в кутията в предната част на стаята. Когато каза моето име, класът започна шумно да се смее. Учителят погледна в кутията и откри моите сапуни за домашни любимци.

– Ела тук, умнико! – нареди той, грабна един дебел учебник и ме би с него, докато припаднах.

Той спазва правилото!

След такъв бой нямаше как да се оплача на родителите си, когато се прибера, защото баща ми щеше да ми хвърли още един бой, че съм създавал проблеми в училище.

Една лудория, за която наказанието ми се размина, беше да напълня училището с плодови мушици. В часовете по биология в 10-и клас развъждахме плодови мушици за серия от експерименти. Успях да отгъкна едно шишенце вкъщи и тайно да отгледам две поколения: имах десетки хиляди плодови мушици в един буркан от пет галона. На майка си обясних, че го правя заради специален проект по природни науки. Една сутрин я убедих да ме закара на училище рано. Вмъкнах се през една отворена врата до лавката и ги пуснах всичките. Отне им три дни да плъзнат навсякъде и се наложи през уикенда цялата сграда да бъде дезинфекцирана.

Повечето пъти обаче ме хващаха. Принудителното ни превъзпитание се провеждаше в съботните сутрини, а работата ни беше да чистим училището. Бях редовен в тази дейност, но родителите ми така и не разбраха – успях да убедя майка си, че съм включен в специална програма за отличници и сбирките са в събота сутрин.

¹ Сапун за домашни любимци.

Тя даже щеше да се похвали, че синът ѝ Хари е толкова умен, че е бил поканен да посещава часовете за отличници в събота!

В „Катедрал Преп“ разликата между правилно и неправилно ни бе демонстрирана ежедневно. Там научих, че действията имат последствия. Когато започнах работа във финансовата индустрия, много бързо разбрах, че нечестните действия също имат последствия, едно от които е правенето на много пари. Информацията е най-ценната стока в този бранш и манипулирането на пазара по какъвто и да е начин, който дава на някого индивидуален достъп до информация, недостъпна за останалите хора при равни други условия, е незаконно. В началото на 1988 г. бях повишен в извънборсово търгуващ трейдър. Търгувах с около 18 вида акции на НАСДАК. Една от компаниите, с които редовно поддържах търговски връзки, бе „Мейдоф Секюритис“. Тогава за пръв път чух това име. Всичко, което знаех, бе, че е голяма и уважавана компания от другата страна на телефонната линия. Мейдоф беше търговски посредник – човекът между купувачите и продавачите на акции – и ако искаш да търгуваш с акции, във всеки случай ти се налага да правиш бизнес с него. Скоро след като започнах да търгувам, се сблъсках с тежки нарушения, които се случваха ежечасно. Твърдението ми не се отнася специално за Мейдоф; всъщност не помня случай, в който неговите брокери да са били нечестни. Тъкмо бях научил правилата, а виждах как всеки ден и час те се нарушават. Всички знаеха, но, изглежда, на никого не му пукаше. Правилата бяха достатъчно ясни. Продавачите имаха 90 секунди да оповестят сделката. Липсата на оповестяване им даваше възможност да задържат цените на нива, различни от онези, които биха имали, ако сделката беше оповестена. В общи линии това означава, че те търгуваха с вътрешна информация, което е углавно престъпление, тъй като отнема прозрачността, която е необходима за поддържането на честни и спазващи правилата пазари.

Това се случваше със сделките ми всеки ден. Беше общоприет начин за правене на пари, макар че аз лично не можех да го приема и редовно докладвах в районния офис на Националната асоциация на дилърите на ценни книжа във Филаделфия. Те никога не направиха нищо по въпроса.